

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliiensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

De summo pontifice & sacro Senatu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](#)

LIBER PRIMVS, DE
SVMMO PONTIFICE, ET
SACRO SENATV.

C A P. I.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**ARDINALIVM numerus nostra àta-
te non est constitutus, & quando apud Pon-
tificem hì conueniant, & num. 10.
- 2 **C**onistoriorum quare dicatur, & quid in eo tra-
ctetur.
- 3 **R**espub. regularium sodalitia, & Principes &
apud Pontificem suos habent oratores, & quid
sit eorum munus.
- 4 **D**iplomata, vulgò bullæ, quomodo confician-
tur.
- 5 **P**ontificis potestas breuibus describitur, & nu-
mero sequenti.
- 7 **C**ardinalium dignitas prima est apud Pontifi-
cem.
- 8 **C**ardinales equiparantur Senatoribvs.
- 9 **C**ardinales cur sic appellantur.

AD R E M quidem pertinet statum prius
loci, & ipsius Rom. Cur. ac singula eius
à capite membra describere. Auctoritas
enim pontifícia à suo stipite in tot membra di-
spartitur, vt soleant senescere curiales, ante-
quam rem ipsam intelligent, tibi omnia vni-
lectioне liquebūt. Vides hic primūm Sacrosan-
ctum & Apostolicū Senatum, «cuius Pont. ipse
caput

caput est, (quem proinde maximum vocant) & Præfecti h. Cardinales membra sunt, quorū certus * nostra ætate non est constitutus numerus, tametsi forte legatur alias fuisse Apostolorū exemplo c. duodenarium. Hi sancti patres alias bis in hebdomada apud Pont. conueriebant, nostra verò ætate decrescentib. negotijs semel tantum, quorum conuentum vulgo consistorium, quod * ea die pro publicis negotijs simul constant, appellamus. Apud sacrum hunc senatum electi ad episcopales, archiepiscopales, metropolitanae, patriarchales ecclesiæ præponuntur, instituunturq; , vbi ecclesia vacet, cuius electio ad Capitulum, Ciuitatem, Prouinciam, Regem, vel alios spectet, alias à Pont. sacroque hoc senatu eliguntur, ad quos munus hoc ex solita omnium Pont. reseruatione spectare dignoscitur, quæ reseruatio ad certa quoque monasteria extendi solet, quæ in libris Cameræ taxata reperiuntur, & in hoc sacro senatu idoneis personis conceduntur, vel commendantur; quare & eadem consistorialia vocamus monasteria, quod consistorialiter de eis disponi consueuerit. Hic denique cuncta, quæ ad cultum, ad fidem, ad ipsam religionem, ad pacem Christiani gregis, ad conseruationem denique temporalis patrimonij Romanæ Ecclesiæ pertinent, tractantur. Intra sacrum hunc senatum (ceu vniuerso orbi supremum) unaquæque * Prouincia, singulaq; regularium sodalitia ac Reges, omnes suos habent patres tutelares, quos protectores vocant, horum munus est, electiones, & alias prouinciaz sibi addictæ causas in sacro senatu proponere: solet autem is, qui proponit, in electionib. oppositores, si qui adfing

ad sint, audire, ac de pluribus inquirere, quæ ad personam eligendam, vel instituendam, ad locum vacantis Ecclesiæ ipsamque Ecclesiam spectare, dignoscuntur, etiam per testes, (quam inquisitionem, vulgo processum vocamus,) quæ omnia scripturæ commendantur, ac in sacro senatu, prævia certa propositionis formula recententur ab ipso proponente, ijs deniq; sacra senatus responsa expectantibus profert, etiam per apostolicam suam subscriptionem, & sigillo suis munitam, hanc expectantes Reverendissimo Viccancellario adferunt, qui aliam addit suo nomine contra apocham, quæ de facto in ea narrato, vbique apud officialis expeditores fidem facit. Relatione * habita supplices curant diplomata relationi conformia, apud Abbreviatores primum dictari dictata, apud scriptores conscribi, scriptas apud alios expeditores per Cancellariam, vel Cameram apostolicam, quandoque etiam extra ordinem per Secrerariam de quibus officijs suis dicemus locis, expediri, ac demum plumbo obsignari, estque hæc posterior expeditionis pars cum officialibus agenda, qua de re non conquerantur populi de summo nostræ etatis Pontif. Fuit enim hic maiorum lapsus, si lapsum vocare licet, quæ successores non nisi cum grauissima priuatorum vniuersi orbis iactura, qui istos prouetus sua priuata pecunia compararunt, coercere non valent, nec facultates Ro. Ecclesiæ suppetunt, quæ restitutione priuata pecuniae satis sint. Cæterum, * hic nonnulla de summi Ponti, potestate ad te scripsisse, nisi extra fines nostri negotij visa mihi fuissent, in qua specie satis tibi scire pronunciebit, Poncificiam

ficiam potestatem crebriori omnium orthodoxorum sententia vniuersae catholicæ ecclesiæ præesse, cui hodiè præest diuus Paulus eius nominis tertius, patria Romanus, gente Farneſia, vir etiā apud veteres incōparabilis prudentiæ, quem puto diuina certè prouidentia hisce temporibus nobis datum, quibustot calamitatibus in dies Ro. Ecclesia affligitur, ut postquam Deorum ita paulisper conquieuerit, tot, vrgentibus malis occurrat.

A N N O T A T I O N E S.

Cuius Pontifex.] Pontificem * Maximum Christianæ Reipub. caput esse, Orthodoxi omnes quotquot de religione scripsisse, monumentis tradidierint. Cum ipse vicem Dei gerat in terris cap. 2. de translat. episc. Et Petri successor existat. Cui quantas per omnes etiā Apostolos fuerit tributa potestas, ex illa Servatoris nostræ sententia apud Ioannem capite postremo, perspicue deprehenditur, soli Petro dicentis, Pisce oves meas. In quarum numero Apostolos fuisse, nemo inficias ibit. Quod diuī quoque Chrysostomi graui testimonio non obscurè eo loci cōprobatur, qui in persona Christi ad Petrum loquitur in hæc verba, Loco mei præpositus esto, & caput fratrum tuorum. Verum hac de re verba facere, esset plane extra cancelllos, qui bus me circumscripti, profilire: Namque illud nostri est instituti, iudiciales cauſas breuiter tractare: quæ à tertio libro exordium sumunt. Vnde supremis (ut dicitur) labris, quæ propriam extra materiam sunt, aliquid attingere, satis mihi esse existimauit. Præsertim hac de Pontificis potestate quæ cum iudicarijs, tumultuarijſque causis nullam habere videtur affinitatem: & ne misceamus sacra profanis. Nicolaus Antonius Grauatus.

Cardinales, Summæ quam sit dignitatis atque ex-

B cellen-

a

6

b

cellentiae amplissimus Cardinalium ordo, nemo est certe, qui nesciat. Et si crescentis Ecclesie primordio haud quam in tantas fuerit præstantia, cum tunc Episcoporum plus deferetur dignitati, ut veterum monumenta legentibus appareat. Ceterum si rerum est vicissitudo sic temporum conditio, ut, que floruerunt, nunc ob sol. scant, ut ita cum Gomelio dicam hac de re differente in proœmio regulari Cancellerie. Cardinales ergo apud Pontificem, principalem locum obtinent, veluti Felinus scribit in rubri. de maioritate & obedientia, eorumque est munus mortuo Pontifice aliquem ex sacro sancto ipsorum collegio sanctimonia, singulari⁹ sapientia præclarum cooptare atque eligere: sic, ut in demortu Pontificis locum ille sufficiatur, quemadmodum ecumenicis in concilijs alijsque Pontificum sanctionibus non uno in loco statutum legitimus, ut in capitu. in nomine Domini, 33. distin. in ea. licet de elect. capi. ubi periculum, eodem titul. in 6. & in clem. ne Romani, eodem similiter titulo. In qua quidem summi sacerdotis electione, eos uniuersaliter ecclesiæ vicem gerere prodidit Cardin. Alexan. citato cap. in nomine Domini. Sed Cardinales cui Romanorum veteri magistratui comparari debeant, (& si mihi haud satis aperata sit deliberatio) contendunt nostrates. Nā Accursius, Bartholusq; in l. 1. ff. de offi. præf. præt. Necnon Alber. Rosa in rubric. de statu homin. & Ioan. Plat. in l. curialibus, c. de decur. lib. 10. censuerunt Præfecto prætorio equiparandos, cum quibus Alciatus conuenire videtur libro Prætermisso rum primo, ubi Cardinales dictos opinatur exemplo ciuilium magistratum, cum in libro officiorum Theodosij Præfecti Cardinales appellantur præfecti Prætorio Africæ dicces os & Præfectus Africæ, quod maiores ceteris essent. Joannes vero Imolensis in l. si queramus, ff. de testament. cui se subscribit Capit. decis. 114. eos Senatoribus aequaliter arbitratur, cuius opinionem illa Accursij ac consuetudinum probabiliorem esse mihi persuadeo, ea in primis ratione, quod

quod Præfetus prætorio generalem causarum cognitionem
cum summo (pro Cæsare) imperio ac gladij potestate exer-
cebat, ut in Pandectis, Iustinianoque codice peculiariter titu-
lo legitur. Nec quippe alius Præfetus prætorio erat, quam
præfetus auditorio Cæsaris, veluti Aemilius ille Papinianus
fuit, quem iuris asylum ab immensam iuris suppellecti-
lem appellabant. Prætorium enim locus, in quo ius dicitur,
est, ut in Evangelio apud Diuum Marcum legitur capite de-
cimo quinto. At Cardinales horum nihil habent, nulli q; præ-
sunt tribunali, si Mario Salomonio viro eruditio & aduocato
consistoriali credimus incitata, l. 1. Et si me non lateat, præ-
torium quoque esse eam villæ partem, quam paterfamilias
habitandam sibi reseruauit, ut Palladius libro primo, capite
octavo, & Iurisconsultus in l. 2. ff., de seruit, rust. præd. scri-
ptum reliquere. Et Præfatum prætorij etiam dictum à co-
borte prætoria. Apud antiquos enim cohors quædam erat,
qua pratoria vocabatur, quæ Consuli aut prætori in prouincia
præstò semper erat quasi latus eius cingebat. ut ex
Ciceronis verbis coniectari licet ad Quintum fratrem Asie
proconsulem, lib. 1. Asconius autem Pedianus hac de re verba
faciens, sic inquit: Veteres enim omnem magistratum, cuā
pareret exercitus, Prætorem appellauerunt, vnde & præ-
torium tabernaculum eius, & in castris porta prætoria, &
hodie quoque præfetus prætorio Hactenus ille. Sed deinde
cùm Imperium Romanum ad monarchiam deuenit, Prin-
cipes Romani equitem unum Romanum prætoriae cohortes
præfecerunt & prætorio suo, id est, aulae. Qui præfetus
prætorio hodie ille dici potest, qui magnus magister hospicij
appellatur, multum tamen ab antiquo differens, ut doctissi-
mus Budæus censem in annotat. in Pandectas. Nam anti-
qui Principes potentia militari Præfatum Prætorio secun-
dum sibi esse voluerunt, ut Burrus Neroni fuit, auctore Ta-
cito libro octavo. Quod Plinius quoque Iunior in Panegyr.
Traiani verbis loquens, in hanc profecto memorabilem

Sententiam demonstrat. Ego quidem in me, si omnium vilietas ita posceret, etiam Praefecti manum armari. Quam sententiam à Dione luculentioribus verbis traditam legimus. Nam cùm ille nunquam satis laudatus princeps Traianus praefectum prætorio insigni cingulo adornare voluisse, sic ad eum dixisse fertur. Accipe hunc ensim, & si quidem reætè atque è Repub. imperauero pro me. si secus, in me vtere. Vide ergo ad quæcum fastigium hoc munus præf. Et i prætorio euectum fuerit, quod & Flinius quoq; in præfatione Naturalis historiæ indicat, ad Titum scribens in hæc verba. Et quod nobilius fecisti, dum illud patri pariter, & ordinis equestri præstas præfectus prætorij eius. Hactenus Plinius. Cuius quidem præfecti prætorio instar, illum hodie arbitror esse, quem Vicerégè appellamus, puta Neapolis, & in Francia magnum Cancellarium, ut Budæ placet. Unde, et si præcipuum antiquitus fuerit Præfecti prætorio officium, non tam Cardinalibus conuenire videtur, quod comprobari etiæ potest. Nam Præfectus prætorio legem condendi potestatem habet. I. Normam. C. de offic. præf. præt. Cardinales autem legem ferè neutiquam possunt. Sed eos potius Senatorum instar esse, crediderim, & huic opinioni simpliciter commemo rato loco Salomonius adhæret. Quæ res & si multis comprobari possit argumentis, pauca tamen in medium afferam. Et in primis non imbecilla quidem coniectura, sic probari posse, existimo. Nam Romulo humanis iam rebus subducto, inter reges erant Senatores, ipsique Rempub. gubernabant, donec alius in demortui regis locum sufficiens esset, ut apud Dion. legimus, Liuium atque Plutarchum in vita Numæ. Sic cùm inter regnum est, Sacro sanctum Cardinalium collegium Rempub. Christianam regis, difficultatique rerum consulit, donec alius ab eis Pontifex creatur. Accedat, quod apud historicos, præsertim Zonaram, Liuiumq; scriptum inuenimus, Senatores dignitate, auctoritate, rerumq; amplitudine omnibus superiores fuisse, apud Senatum enim totius erat Reipub.

Reipubl. summa innixa, ut Senatores primas in consilijs Imperatorum partes obtinent, sicuti significare videtur. Sallustius, cum ait: Metellus properè cunctos Senatorij ordinis ex hybernis accersiri eorum; & aliorum, quos idoneos ducet, consilium habet. Cum igitur Cardinales apud Pontificem omnes ante cellulat, ac ardua quæque cum illo pertransirent, instar Senatorum esse, arbitror. Et hanc in partem plerique inclinant, fulti tantum text. in capit. Constantinus, 96. distinct. inter quos nostræ etatis Jurisconsultorum facile princeps præceptor meus. D. Ioan. Bolognetitus in l. omnes populi, numero 64. de iusti. & iur. Et Cardinales appellatos esse reor, id est, principales, vel à regia verba græco, quod latine cor denotat, quasi Pontificis cor. Nam ipsi ecclesiæ sunt cardines atque columnæ, cap. ministerium offici. archipresyt. Et veluti animantia à corde motum suscipiunt, & ianue à cardinalibus mouentur: sic à Cardinalibus cum morum, tum vitæ sanctitate, cuncti ad Christianæ opera moveri debent mortales. Accedat ad hæc Andreas Barbat in eo, quem edidit tractatus Cardinalium, col. 14. ubi Cardinales partem corporis Papæ appellat per tex. in capitul. Felicis, de pœnis in 6. qui quidem optimè probabit, si ei legem quisquis, C. ad leg. Iul. Maiest. que affinis est, coniungemus, & est tex. in cap. verum, 6. question. 1. & cap. per venerabilem, qui filij sint legit. Nicolaus, Antonius Grauatus.

9

Duodenarium.) Cardinallium numerum duodenarium alias fuisse ad instar Apostolorum sunt, qui (subinde samen) dixerunt. Nonnulli autem literis prodiderunt. Cardinales numero 70. exempla discipulorum Christi esse debere, veluti Alberi Ros. in rub. ff. de sta. hom. & alij quidam, vt Card. refert in clem. Ne Romani, de electione. Verum, cum iure cautum hoc non reperiatur, arbitrio Summi Pontificis (perspectæ ecclesiæ necessitate atque indigenia) Cardinalium numerus residet, vuluti usu ita receptum esse vide-

e

B 3 mus,

mus, ut tradidit Barba, in d. clem. Et tres clericorum ordines Cardinalium sibi cognomen assumpsere. Nam primò Presbyteri, mox Diaconi, & longo tempore post episcopi Cardinales appellari coeperunt, si Onuphrio Panuino credimus in libello, cui titulus est, de Episcopatibus, titulis & Diaconijs Cardinalium. Et Cardinales episcopi sunt septem, Presbyteri autem viginti octo. Et Diaconi Cardinales sexdecim. Quorum titulos ordinatim describunt Specu, de legato, §. sequitur Aluar. & Prepos. in cap. 1. Episcopum vel Abbatem, & Cassaneus in catalogo glorie mundi, in 4. part. consid. 10. & si numero plures arbitratu (ut diximus) Pontificis esse possunt, qui supernumerarij appellarentur, nisi aliter Pontifici placuerit, veluti citati Doctores, & qui peculiares libellos de Cardinalibus scripsierunt, explicatum reliquere: ad quos bac in re oportet recurrere. Namque hoc in loco specialem hanc referre, non quadrat. Nic. Ant. Grauatus.

De summo Pœnitentiario, ac sacro Pœnitentiaria officio.

C A P. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontifex, ligandi & soluendi in terris quaecunque vellet, potestatem habet.
- 2 Pœnitentiarij summum munus, & quomodo per maiores ecclesiias urbium, Pœnitentiarij siue vicarij ab eo substituti sint, & num. 6.
- 3 Pœnitentiario, (quem summum appellamus) quando creditur, & de eius formula in rescribendo.
- 4 Pœnitentiariae officium, viginti quatuor patrones habet.

5 Pœni-